

ARTICULUS TERTIUS

Utrum vera Christi Ecclesia debeat esse Catholica.

§ I.

Exponitur status quaestionis.

690. Tertia Ecclesiae proprietas, iuxta Symbolum, est *Catholicitas*: dicimus enim: Credo... *Catholicam Ecclesiam* ». Vox *Catholicus*, graece Καθολικός, idem sonat ac *universalis*: quamvis autem haec appellatio *Catholicae* in vetustioribus formulis latinis desiderari videatur, invenitur tamen in vetustissimis formulis graecis iam ante Conc. Nicaenum, eamque notissimam fuisse constat. Ita S. Ignatius M. (ad Smyrnaeos n. 8.) ait: « Ubi comparuerit Episcopus, ibi et multitudo sit; quemadmodum ubi fuerit Christus Jesus, ibi *Catholica* est Ecclesia ». Et in Ep. Encycl. Smyrnaeorum (de martyr. S. Polycarpi) legitur; « Ecclesia Dei, quae Smyrnae peregrinatur, Ecclesiae Dei, quae Philomelii peregrinatur et omnibus ubique terrarum, Sanctae et *Catholicae* Ecclesiae paroeciis misericordia et pax », etc.

691. Multiplici autem ratione Ecclesia dici potest *Catholica*, uti eruitur ex verbis Christi (apud Matth. XXVIII.). Dicitur enim « euntes in mundum universum »; en *catholicitas loci*; « Docete omnes gentes »; en *catholicitas personarum*; « Docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis »; en *catholicitas doctrinae*; « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi »: en *catholicitas temporis*.

692. Verum — 1) *catholicitas doctrinae* liquet ex dictis de unitate fidei, et uberioris confirmabitur ubi de Ecclesiae infallibilitate agetur. Nam, inquit Suarez (de Fide, disp. 3. sect. 7. n. 5.), dicitur Ecclesiae doctrina catholica et universalis, tum quia non privato uniuscuiusque iudicio nititur, sed universalis consensu et communi generalique regula fidei fundatur... tum etiam quia per-

petua et universalis traditione recepta est... tum denique... doctrina Ecclesiae catholica est, quia plene et perfecte omnia dogmata, quae in notitiam hominum pervenire debent de visibilibus et invisibilibus, de coelestibus atque terrenis complectitur. Item quia in ea omne genus virtutis continetur, adversum vitia et contra peccata omnia remedium invenitur ». Eadem fusius prosequitur (Defens. Fid. l. 1. c. 14.) — 2) Catholicitas *temporis* facile revo- catur ad indefectibilitatem; cum enim temporum universitas non sit simultanea, sed successiva, catholicitas temporis idem est ac perpetuitas — 3) Hic ergo solum agitur de catholicitate *loci* et *personarum*, quae proprie dicitur *Catholicitas* Ecclesiae. Ea autem nihil aliud est, quam « lata per orbem diffusio cum magna et conspicua membrorum multitudine ». Hinc duo catholicitatis conceptus subsunt: — a) magnus membrorum numerus — b) lata eorumdem per orbem disseminatio: societas enim aut multis con stans membris sed in una regione coarctatis, aut late diffusa, sed in singulis regionibus nonnisi paucis constans, non diceretur, nec esset *catholica*; praesertim non esset eminenter *catholica*, qualem esse Ecclesiam profitemur.

693. Ut melius definiatur hic *catholicitatis* conceptus, iuvat distinguere catholicitatem *materiale* et *formale*. Prima est mera hominum diffusio per omnia loca et apud omnes gentes, quin attendatur utrum sint unius aut plurium societatum, quae non aliter efficiant quid unum, nisi quod communi *Ecclesiae christiana* nomine (iure vel iniuria) appellantur. Altera vero dicit Ecclesiae per orbem diffusae identitatem quoad fidem, et regimen. Porro cum vera Ecclesia sit *una*, et catholicitas sit verae Ecclesiae proprietas; nequit dari vera catholicitas, nisi ea sit etiam *formalis*: ea essentialiter praerequirit et clarissime significat unitatem; est enim quidam unitatis modus, unitatis scilicet amplitudo. Hinc Suarez (Def. Fid. l. 1. c. 15. n. 7.), loquens de multitudine, quam efformant variae sectae, dicit: « Illa vero multitudo nec unum corpus politicum est, ut per se constat, nec mysticum aut ecclesiasticum, quia neque in eadem fide, neque in uno ecclesiastico regimine, neque in eadem regula credendi convenient; ergo nec tota illa multitudo popolorum aut sectarum potest dici Ecclesia catholica, cum una Ecclesia non sit, neque aliqua secta

particularis illarum dici potest catholica, cum nec pars sit alii-
cuius Ecclesiae Catholicae, neque per se sola ad constituendam
Ecclesiam Catholicam sufficiat ».

694. Insuper catholicitas *formalis* est vel *iuris*, vel *facti*; illa
consistit in iure, ac proinde in aptitudine, virtute, efficacia, quam
habet Ecclesia sese propagandi per universum orbem; haec est
ipsa actualis lata diffusio per orbem. De catholicitate *iuris* nulla
potest esse controversia, uti patet ex dictis de fine Ecclesiae, de
necessitate eam ingrediendi, etc. Catholicitate *iuris* gaudet Ec-
clesia, inquit Suarez (Defens. Fid. I. 1. c. 16. n. 4.), « tum quia
pro toto mundo instituta est, et non sicut synagoga pro quadam
natione; tum etiam quia ex tunc accepit ius praedicandi fidem
Christi per universum mundum... tum denique quia habet pote-
statem in terris ad gubernandum universum orbem in iis, quae
ad salutem animae spectant, vel ad illam referuntur ». Superest
igitur quaestio de catholicitate formalis *facti*.

695. Catholicitas haec vel est *physica* vel *moralis*. *Physicam*
catholicitatatem haberet Ecclesia, si ita totum orbem occuparet,
ut nulla esset *regio*, in qua non haberet magnam membrorum
multitudinem; a fortiori autem, si nulla esset *persona*, quae ad
Ecclesiam non pertineret. *Moralem* vero catholicitatatem haberet
Ecclesia, si ita diffunderetur, inquit Suarez (op. cit. c. 16. n. 10.),
ut haberet « in mundo splendorem quemdam universalem, quo
possit eius dignitas et maiestas cognosci, et ab haereticorum turbis
discriminari ». Notat autem (ibid. n. 8.), « quanta extensio quan-
tusve membrorum numerus ad id requiratur statui non posse
mathematice ». Utraque autem catholicitas potest esse *simultanea*
et *successiva*. *Simultanea* est diffusio Ecclesiae totum terrarum
orbem (physice aut moraliter) eodem tempore comprehendens;
successiva haberetur, si in omnes (physice et moraliter) mundi
partes aut regiones, idest in unam post alteram propagaretur
Ecclesia, ita ut ab una recedens aliam occuparet. — Quibus po-
sit, queritur utrum catholicitas Ecclesiae debeat esse *physica*
an *moralis*, *simultanea* an *successiva*?

696. Qua in re dicendum videtur primo, Ecclesiae non esse ad-
scribendam catholicitatem *physicam*. Etenim — 1) legitur (Matth.
XXIV. 14.): « Et praedicabitur hoc evangelium regni in universo

orbe, in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consum-
matio ». Praedicandum est igitur Evangelium *omnibus* gentibus,
sed non antequam adveniat *consummatio*, seu quando instat mundi
finis — 2) Pariter Apostolus (Rom. XII. 25.) scribit: « Nolo enim
vos ignorare fratres mysterium... quia caecitas ex parte con-
tingit in Israel, donec plenitudo gentium intraret »: dicit nempe
non esse convertendos Judaeos nisi prius gentibus omnibus aditus
evangelii sit patefactus. Novimus autem Judaeos non esse ad fidem
adducendos nisi in mundi exitu — 3) Ipse Apostolus (I. Cor. XI. 19.)
universim pronunciat: « Oportet et haereses esse, ut et qui probati
sunt manifesti fiant in vobis »; et (II. Tim. IV. 3.) Apostolus va-
tincatur, inquiens: « Erit tempus cum sanam doctrinam non su-
stinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros pru-
rientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas
autem convertentur ». Si autem haereses futurae sunt in mundo,
Ecclesiae catholicitas nequit esse *physica* — 4) Unde S. Augu-
stinus (ep. 199. de fin. saec. n. 48.) scribit: « Si ergo, quia pro-
phetia veritatis mentiri non potest, necesse est ut omnes gentes,
quotquot fecit Deus, adorent eum; quomodo adorabunt eum, nisi
invocent eum? Quomodo autem invocabunt, in quem non credi-
derunt, aut quomodo credent quem non audierunt? Quomodo autem
audient sine praedicante, aut quomodo praedicabunt, nisi mit-
tantur? Mittit enim Angelos suos, et congregat electos suos a
quatuor ventis, id est, ab universo orbe terrarum. In quibus ergo
gentibus nondum est Ecclesia, oportet ut sit, non ut omnes qui
ibi fuerint credant: omnes enim gentes promissae sunt, non omnes
homines omnium gentium. Non enim omnium est fides. Credit
itaque omnis gens in omnibus, qui electi sunt ante constitutionem
mundi; in ceteris non credit, et credentes odit. Quomodo enim et
illud implebitur, “ Eritis odio omnibus gentibus propter nomen
meum ” (Matth. XXIV. 9.), nisi in omnibus gentibus sint, et qui
oderint, et quos oderint? » — Sed de his cf. Bellarm. (I. 4. c. 7.);
et praesertim Suarez (de myster. vitae Christi, disp. 56. sect. 1.),
ubi plura PP. testimonia invenies.

697. Cum igitur non competit Ecclesiae catholicitas *physica*,
superest ut ei tribuatur *moralis*. At vero haec *moralis* catholi-
citas debetne esse *successiva*, an *simultanea*? Certum est im-

primis, quod si consideretur *exordium* Ecclesiae, eius catholicitas dici debet *successiva*; seu actualis catholicitas non debuit simul esse cum primordiis Ecclesiae. Etenim — 1) ex divina ordinatione Evangelium prius Judaeis praedicandum erat quam gentibus; nam (Act. XIII. 46.) dicitur: « Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt: Vobis [Judaeis] oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, et indignos vos iudicatis aeternae vitae, ecce convertimur ad gentes ». Necesse autem erat, ut per aliquot annos incumberent Apostoli in conversionem Judaeorum, antequam Evangelium annunciascent gentibus. Ergo. Ecclesia quae semper habuit catholicitatem *iuris*, non potuit statim habere catholicitatem facti — 2) Sane non potuit a sui exordio esse actu catholica societas, quae per paucorum praedicationem ac persuasionem propaganda ubique erat. Hinc merito S. Augustinus (l. 2. c. Petil. c. 38.) exponens prophetiam Danielis, quae est de Ecclesia, ait: « clausis oculis offenditis in montem, qui ex parvo lapide secundum prophetiam Danielis crevit, et implevit universam terram ».

698. Quapropter tum solum assequi Ecclesia potuit moralē catholicitatem facti, cum iam praecesserit praedicatio sufficiens ad eam producendam. Licet autem labente saeculo n. possit Ecclesiae tribui huiusmodi catholicitas, uti probare videntur testimonia, quae dedimus (n. 306.); certum saltem est, Ecclesiam ad eam iam pervenisse initio saec. v.: « certum est, inquit Suarez (Def. Fid. l. 1. c. 16. n. 9.), ita crevisse Ecclesiam usque ad tempora Augustini et aliorum Patrum, ut simpliciter dici posset per orbem diffusa, sicut ipsi loquuntur; ergo saltem eo tempore iam dictum statum habebat, ut ipsi praedicant ».

699. Ex quo satis liquet quod saltem uno tempore Ecclesia habuit *simultaneam* catholicitatem facti; adeoque non sufficit adstruere catholicitatem solum *successivam*. « Certum esse debet, ait Suarez (l. c.), ex communi sensu omnium Patrum ita intelligentium Scripturas, Ecclesiam catholicam consecutam esse non solum nostris temporibus, sed etiam multis retro saeculis, statum (ut sic dicam) universalitatis sufficientis, ut dicatur per totum orbem diffusa. Nam praeter praedictionem Prophetarum et promissiones Christi, Paulus iam suo tempore dixit de Apostolorum

praedicatione: “ in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum.” Quod, licet Augustinus interpretatur esse prophetiam de futuro prolatam per verbum praeteriti propter certitudinem, nihilominus Hieronymus intelligit iam tunc fuisse aliquo modo impletam, et est consentaneum contextui Pauli in eodem loco, et aliis; nam (ad Coloss. I.) de Evangelio dicit: “ Peruenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit sicut in vos ” ».

700. Bellarminus vero (l. 4. c. 7.) censere videtur, Ecclesiae catholicitatem *simultaneam*, quae semel obtinuit, posse quandoque per accidens veluti deficere, manente semper catholicitate *iuris*; at communis Theologorum sententia, quam adstruemus, *perennem* catholicitatem facti Ecclesiae tribuit. Revera si catholica ditio Ecclesiae saeculo v. cum hac nostra saeculi xix. comparetur, aequalis fere reperiatur; quod enim in meridie et oriente amisit, in septentrione et occidente reparavit. Quae amissionis et recuperationis aequa vicissitudo mediis saeculis inter quintum et decimumnonum constanter recurrit. Saeculo v., vi., vii., viii., detrimenta a Nestorianismo et Monophysitismo allata compensantur per novas acquisitiones Illyriae, Hiberniae, Angliae, Frisiae, Germaniae meridionalis et occidentalis; saeculo ix., x., xi. damna per Photium et Mahometum accepta resarcuntur in Pannonia, Polonia, Germania septentrionali et orientali et Scandinavia; saeculo xvi. quae Ecclesia Catholica amittit in Europa, in Indiis et in America recuperat.

701. Denique catholicitas moralis facti alia est *absoluta*, alia *relativa*: prima consistit in lata illa Ecclesiae diffusione per totum orbem, nulla facta comparatione cum aliis sectis; altera consistit in tali diffusione, quae cum aliis sectis comparata, eas superet. Haec autem comparatio fieri potest vel cum sectis omnibus, sive infideles sint, sive christiana dicantur; vel cum sectis solum christianis, collective aut distributive sumptis.

702. Iamvero — 1) Ecclesiae certo competit catholicitas *absoluta* — 2) Certum est etiam Ecclesiae competere catholicitatem *relativam*, comparatione facta cum sectis *haereticis* distributive — 3) Si vero comparatio fiat etiam cum infidelibus, « concedimus », inquit Suarez (Def. Fid. l. 1. c. 16. n. 12.), « non pertinere ad

universalitatem Ecclesiae per nomen Catholicae explicatam, ut in ea sit maior hominum multitudo quam in falsis sectis; nam hoc nullibi ei promissum est, et pendet ex altissimo Dei consilio in sua praedestinatione. Et quantum ex Scripturis colligere possumus, divino consilio potius permisum est, plures esse in mundo malos quam bonos, infideles quam fideles... Id declarat S. Augustinus per comparationem areae, in qua frumenta pauca sunt comparatione palearum, tamen multa sunt per se ipsa, et "congreganda a quatuor ventis, a summis coelorum usque ad terminos eorum," etc. Idem tradit (l. 13. cont. Faust., c. 16.; et optime l. 20.), cuius haec sunt ultima verba: "Agnoscenda est paucitas illa, quam Dominus praecipue commendat in ingenti atque innumerabili multitudine orbe diffusa; quae paucitas tanquam granorum in comparatione multitudinis palearum paucitas dicitur; per se autem ipsam tantam massam frumenti facit, ut omnes probos et reprobos vestros, quos pariter veritas reprobat, incomparabili multitudine superet".

703. At quid dicendum, si comparatio instituatur cum solis quidem sectis *haereticis*, sed *collective* sumptis? Per se non videatur necessarium hanc *relativam* catholicitatem Ecclesiae tribuere. Ea enim relativa catholicitas per se necessaria dicenda est, per quam vera Christi Ecclesia a falsis sectis acatholicis clare discernatur; at quaecumque sit diffusio sectarum acatholicarum, simul sumptae numquam efficent catholicitatem veram; *formalis* enim catholicitas deesset. Si tamen factum ipsum constans consideremus, evidens est, sectas omnes haereticas ac schismaticas *collective* sumptas numero superari a catholica Ecclesia. Merito ergo concludimus, Deum prae nimio amore suo erga homines, effusissima liberalitate decrevisse hac etiam gloria Ecclesiam suam augere atque ornare.

704. Ita igitur catholicitatis Ecclesiae conceptu declarato —

Hoc est enorim in oscillati^t quia statim curvat minorum protestantium, potius infidelium, major est ac numerus catholicorum.

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. XXX. — *Ecclesia, accepta a suo Divino Auctore missione et virtute sese ubique propagandi, 1. actu etiam diffundi debuit, et late diffusa est per universum orbem; non quidem universalitate physica, sed morali — 2. quae tamen non modo successiva sit, sed etiam simultanea. Ecclesia igitur societas est iure et facto catholica.*

705. *Prob. prima pars. I. Ex V. T.* S. Augustinus disputans contra Donatist. (de Unit. Eccles. cc. 6-17.) ex ordine expendit imprimis loca ex Lege, ex Prophetis, ex Psalmis; deinde vero ex N. T.: ipsum sequemur.

1) *Ex Lege.* Nam (Gen. XII. 18.) promissum est Abrahae: « In semine tuo benedicentur omnes gentes »: quae promissiones renovatae sunt Isaac (Gen. XXVI. 4.); et Jacob (Gen. XXVIII. 14.). Hoc autem semen esse Christum, docet Apostolus (Galat. III. 16.). Iamvero in his omnibus testimoniis enunciatur *factum diffusionis universalis regni Christi*; adeoque non possunt ea intelligi de sola catholicitate *iuris*. Quare, iis omnibus prolatis, merito concludit S. Augustinus (in fine cap. 6.): « Date mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est: ostendite vos communicare omnibus gentibus, quas iam videmus in hoc semine benedici. Date hanc, aut furore deposito accipite, non a me, sed ab illo ipso, in quo benedicuntur omnes gentes ».

2) *Ex Prophetis.* Legitur apud Isaiam (LX. 4. seqq.): « Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt venerunt tibi: filii tui de longe venient, et filiae tuae de latere surgent. Tunc videbis, et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te », etc. — Cf. etiam quae dedimus testimonia (n. 465.) — Et apud Danielem (II. 27. seqq.): « Respondens Daniel coram rege, ait... est Deus in

coelo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quae ventura sunt in novissimis temporibus... Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis... Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus, et comminuit eos... Lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus et implevit universam terram. Hoc est somnium; interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex... In diebus autem regnum illorum, suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem et consumet universa regna haec: et ipsum stabit in aeternum » — Et apud Malachiam (I. 11.): « Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum ».

Sed merito asserit S. Augustinus (c. 7.): « Quid in Prophetis? quam multa et quam manifesta sunt testimonia Ecclesiae per omnes gentes toto terrarum orbe diffusae? » Certe recitata verba manifestant agi de *catholicitate* Ecclesiae: sed nec ulli dubium esse potest agi etiam de *catholicitate facti*. Agitur enim de gentibus quae *veniunt, congregantur*, et hinc ex hac gentium congregatione *dilatabitur cor*; agitur de monte, qui *implevit universam terram*; agitur de sacrificio, quod ubique terrarum *offertur*.

3) *Ex Psalmis.* Legitur (Ps. II.): « Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae » — Et (Ps. XVIII.): « Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terrae verba eorum ». Haec ultima verba citat Apostolus (Rom. X. 18.) — Et (Ps. XXI.): « Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terrae. Et adorabunt in conspectu eius universae familiae gentium. Quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium » — Et (Ps. LXXI.): « Dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Aethiopes: et inimici eius terram lингent. Reges Tharsi et insulae munera offerent: reges

Arabum et Saba dona adducent; et adorabunt eum omnes reges terrae: omnes gentes servient ei... Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae: omnes gentes magnificabunt eum ».

Iamvero haec omnia testimonia intelligenda sunt de Christo et Ecclesia, uti probat S. Augustinus (c. 9.): agitur autem de *catholicitate* etiam *facti*, uti verba ipsa praeseferunt. Hinc cum Donatistae his testimoniorum reponerent, coepisse quidem Ecclesiam crescere per orbem terrarum; sed deinde, hominum malitia, ubique defecisse Christianam Religionem, excepta parte Donati; sic respondet S. Augustinus (c. 9.): « Quasi vero nescierit Spiritus Dei futuras hominum voluntates. Qui hoc insanissimus dixerit? Cur ergo dictum Lucae (XXIV. 44.) quod oportebat adimpleri omnia quae scripta sunt in Lege, et Prophetis, et Psalmis? »

706. II. *Ex N. T.* Legitur apud Marcum (XV. 15-20.): « Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit... Illi autem profecti praedicaverunt ubique, *Domino cooperante*, et sermonem confirmante, sequentibus signis » — Et apud Mattheum (VIII. 11.): « Venient [multi] ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accubent in regno Dei » — Et (Apoc. VII. 9.): « Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus et populis, et linguis, stantes ante thronum », etc. — Et (Act. I. 8.): « Accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Iudea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae ».

Hinc merito S. Augustinus (c. 10.) concludit: « Teneamus ergo Ecclesiam ex ore Domini designatam, unde coptura, et quo usque perventura esset; coptura scilicet ab Jerusalem, et perventura in omnes gentes ». Et (c. 14.) observat: « *nullo interprete indigere* Canonicarum Scripturarum testimonia, quae commendant Ecclesiam in totius orbis communione consistere ». Et postea iterum urgens Donatistas: « Aliiquid ergo », inquit, « proferte quod non contra vos verius interpretetur... Tale aliiquid proferte vel unum quo apertissime Africa declaretur, vel in reliquis sola derelicta, vel ad principium renovandi, et implendi orbis servata... Si autem non potestis, quod tam iuste a vobis flagitamus, ostendere: credite veritati, conticescite, obdormiscite ».